

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-56>

УДК 658.8:339.37

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ АНАЛІЗУ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

THEORETICAL AND METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF THE ANALYSIS OF THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE

Кащена Наталія Борисівна
доктор економічних наук, професор,
Державний біотехнологічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7069-8860>

Чміль Євген Леонідович
аспірант,
Державний біотехнологічний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9372-5112>

Kashchena Nataliia, Chmil Yevhenii
State Biotechnological University

У статті обґрунтовано теоретико-методичні засади аналізу інноваційного розвитку підприємства. Зазначено, що інвестиції, інновації та нововведення, які здатні забезпечити найвищий ефект при затраті найменшого ресурсу у всіх сферах економічної діяльності, є ключовим драйвером успішної відбудови економіки України у повоєнний час. Акцентовано увагу на необхідності трансформації існуючих підходів до управління підприємницькими структурами з орієнтацією на всебічний аналіз потенціалу формування та рівня інноваційного розвитку. Обґрунтовано сутність категорії «інноваційний розвиток підприємства» як об'єкта аналізу, та визначено компоненти його методичного базису. Запропоновано здійснювати експрес-оцінку рівня інноваційного розвитку підприємства із застосуванням критеріїв прибутку і надприбутку.

Ключові слова: інноваційний розвиток, підприємство, управління, аналіз, експрес-оцінка.

The article substantiates the theoretical and methodological principles of the analysis of innovative development of the enterprise. It is noted that investments, innovations and innovations, which are able to provide the highest effect with the consumption of the smallest resource in all spheres of economic activity, are the key driver of the successful reconstruction of the economy of Ukraine in the post-war period. Attention is focused on the need to transform existing approaches to the management of business structures with a focus on a comprehensive analysis of the potential of formation and the level of innovative development. Based on the study of the variability of scientific approaches to the interpretation of the definition "innovative development of the enterprise", its essence as an object of analysis is substantiated. It has been proven that this is a complex concept that should be considered in the context of the business entity's capabilities and desire for changes due to the introduction of innovations and innovations that provide new competitive advantages, strengthening of market positions, safe functioning and desired parameters of socio-ecological and economic development. It is noted that the analysis of the innovative development of the enterprise should include an express assessment of its level and formation potential and a fundamental assessment of innovative activity and development in the modern business space. The principles, goals, tasks and functions of the analysis in the management system of innovative development of the enterprise, the components of its support systems (organizational, informational, methodical, technological) and the peculiarities of the implementation mechanism are defined. Express assessment of the level of innovative development of the enterprise is proposed to be carried out using the criteria of profit and surplus profit based on the determination of the relevant indicators of innovative growth. The fundamental assessment involves the study of cause-and-effect relationships and the determination of potential changes in the formation of the level of innovative activity and development of the enterprise based on the system of multi-vector indicators and their research methods.

Keywords: innovative development, enterprise, management, analysis, express assessment.

Постановка проблеми. Зміна негативної траєкторії розвитку економіки України, що утворилась внаслідок порушення економічних потоків та ланцюгів виробництва, прямих збитків, завданих енергетичному і житловому комплексу, транспорту, торгівлі та промисловості під час широкомасштабного вторгнення військових збройних формувань РФ, можлива за умови формування інноваційної економічної системи розвитку країни. Відродження та повоєнна трансформація України буде складним і тривалим процесом. У повоєнний час ключовим драйвером успішної відбудови мають бути інвестиції, інновації та нововведення, здатні забезпечити найвищий ефект при затраті найменшого ресурсу у всіх сферах економічної діяльності.

Всебічна модернізація та розвиток на інноваційних засадах визначають необхідність трансформації існуючих підходів до управління підприємницькими структурами з орієнтацією на підвищення ефективності та результативності використання наявних ресурсів, посилення економічної безпеки і конкурентоспроможності, мінімізації можливих ризиків. Через пріоритетність спрямованого пошуку та інтеграцію новітніх інструментів бізнесу управління, що мають потенціал підвищеної дієвості, актуалізується проблематика забезпечення результативності управління та модернізації його інструментарію, що в свою чергу, потребує системного дослідження теоретико-методичних засад аналізу інноваційного розвитку підприємств.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика теорії та практики управління інноваційним розвитком підприємства, аналізу ефективності та результативності цього процесу є предметом пильної уваги науковців сучасності. Вагомий вклад у її розвиток внесли такі представники наукової спільноти як: О. А. Адаменко, О. В. Божанова, К. Ю. Вергал, Г. С. Волобуєв, Л. М. Горбач, О. Ю. Ємельянов, К. В. Ковтуненко, А. О. Коцага, М. М. Кошлата, Д. Ю. Крамської, П. П. Микитюк, В. С. Найдюк, І. М. Підкамінний, Т. М. Пілявоз, В. В. Прохорова., І. В. Федулова, І. Г. Яненкова та ін. [1–19]. В наявних публікаціях висвітленні питання сутності інноваційного розвитку підприємств та його особливостей, сучасні тенденції, виклики та чинники зміни масштабів інноваційних змін, послідовності оцінювання рівня розвитку інновацій тощо.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим, з огляду на необхідність інтенсифікації новацій й роз-

робки дієвих стратегій інноваційного розвитку підприємств у повоєнний час, відсутність єдиного методичного підходу до оцінки інноваційних змін та необхідність покращення організації аналітичного процесу в управлінській інформаційній системі, підвищення якості інформаційної підтримки прийняття управлінських рішень, подальших наукових розробок потребують теоретико-методичні засади аналізу інноваційного розвитку підприємства.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є обґрунтування теоретичного і методичного базису аналізу інноваційного розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для визначення спрямованості та змісту процесу аналізу інноваційного розвитку підприємства, а, отже, і подальшого використання його результатів в управлінні, важливим є з'ясування змісту дефініції «інноваційний розвиток підприємства», а також принципів і організаційно-методичних підходів до його організації.

Критичний аналіз існуючих в сучасній економічній літературі трактувань дефініції «інноваційний розвиток підприємства» (табл. 1) дозволив виявити декілька наукових підходів, які вирізняє зосередженість на: інноваціях і розгортанні інноваційного процесу; взаємозв'язку між інноваційним розвитком та потенціалом підприємства (передусім інноваційним); створенні привабливості з точки зору дохідності інвестиційного ризику; якісних змінах стану підприємства внаслідок реалізації уміння знаходити нові рішення, ідеї та у результаті винаходів.

Репрезентована в економічній літературі варіативність наукової думки щодо сутності інноваційного розвитку підприємства доводить, що це комплексне поняття, яке слід розглядати в контексті можливостей і прагнення суб'єкта господарювання до змін в умовах мінливості бізнес-середовища, уподобань споживачів та взаємовідносин зі стейкхолдерами. Інтерпретувати його слід через ідентифікацію спроможності підприємства до полівекторного економічного зростання за рахунок впровадження інновацій та нововведень, орієнтованих на отримання нових конкурентних переваг, посилення ринкових позицій безпечно функціонування й досягнення бажаних параметрів соціо-еколого-економічного розвитку.

З огляду на викладене аналіз інноваційного розвитку підприємства має бути орієнтованим на оцінку (експрес та фундаментальну) потенціалу формування та рівня його

Таблиця 1

Трактування дефініції «інноваційний розвиток підприємства» в інтерпретації науковців сучасності

№ з/п	Автор	Визначення
1	2	3
	Адаменко О. А. [1]	1) діяльність підприємства, що спирається на постійний пошук нових методів та засобів задоволення споживацьких потреб та підвищення ефективності господарювання; 2) розвиток, що передбачає розширення меж інноваційної діяльності та впровадження інновацій в усі сфери діяльності підприємства
	Волобуєв Г. С. [2]	розробка і освоєння продуктових і технологічних інновацій, а також цілеспрямований пошук і розвиток специфічних компетенцій на основі формування сприйнятливості підприємства до інноваційних змін за рахунок реалізації різних видів інновацій
	Горбач Л. М., Кобук А. Л. [3]	зміни, які спрямовані на оновлення та якісне зростання ефективності процесів або продукції, що супроводжується переходом на новий рівень системної організації
	Егоров П. В., Шакура О. А. [4]	процес збалансованого вдосконалювання різних сфер діяльності суб'єктів господарювання на основі впровадження науково-технічних, організаційно-комунікаційних і фінансово-економічних інновацій, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності, ділової активності, забезпечення фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності суб'єктів господарювання
	Ємельянов О. Ю. [5]	стійкі зміни внутрішніх властивостей суб'єкта господарювання, що обумовлені впровадженням нововведень та зумовлюють такі зміни його функціональних властивостей, внаслідок яких відбувається зростання економічного потенціалу підприємства з подальшою реалізацією додатково набутих підприємством його економічних можливостей
	Ковтуненко К. В., Коцага А. О. [8]	процес розвитку сфер діяльності бізнес-структури на основі або з упровадженням інноваційної діяльності з метою підвищення ефективності, конкурентоспроможності, прибутковості бізнес-структури, виведення її на новий рівень розвитку, вихід на нові ринки збуту
	Кошлата М. М. [9]	процес функціонування підприємства, який зорієнтований на використання різних форм інновацій у виробничій, збутовій та комерційній діяльності задля підвищення прибутковості та конкурентоспроможності
	Крамської Д. Ю. [10]	сукупність певних показників, що можуть бути об'єднані в окремі групи; виділено п'ять основних складових інноваційного розвитку промислових підприємств: загальну, виробничо-технологічну, трудову, маркетингову і товарну
	Микитюк П. П., Крисько Ж. Л., Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Скочиляс С. М. [11]	процес спрямованої закономірної зміни стану підприємства, що залежить від інноваційного потенціалу цього підприємства та джерелом якого є інновації, що створюють якісно нові можливості для подальшої діяльності підприємства на ринку шляхом реалізації уміння знаходити нові рішення, ідеї та у результаті винаходів
	Найдюк В. С. [12]	процес спрямованої закономірної зміни стану підприємства, що залежить від інноваційного потенціалу цього підприємства та джерелом якого є інновації, що створюють якісно нові можливості для подальшої діяльності підприємства на ринку шляхом реалізації уміння знаходити нові рішення, ідеї та у результаті винаходів
	Підкамінний І. М., Ципуринда В. С. [13]	шлях, який базується на поглибленні поєднання цілей підприємства, його підсистем, цілей кожної особистості, яка працює в колективі, вдосконаленні її діяльності, вдосконаленні бізнес-процесів для досягнення загальних стратегічних цілей

Продовження Таблиці 1

1	2	3
	Пілявоз Т. М. [14]	процес цілеспрямованого, послідовного руху підприємства до збалансованого інноваційного стану під впливом синергетичної дії зовнішніх та внутрішніх факторів, що визначають стійкість організаційно-функціональної системи підприємства в умовах ринкової економіки, який характеризується результатом якості, досягнутим залежно від інтенсивності та швидкості інноваційних процесів на підприємстві
	Прохорова В. В., Божанова О. В. [16]	цілеспрямовані, закономірні, незворотні зміни в діяльності підприємства в стратегічному періоді, що базуються на впровадженні новостворених, або вдосконалених технологій, продуктів або послуг; враховуючі перманентну ефективність реалізацію управлінських рішень організаційно-технічного характеру (виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру), що полівекторно підвищує конкурентоспроможність промислового підприємства
	Рогоза М. Є., Вергал К. Ю. [17]	здатність підприємства динамічно розвиватися на власній основі за рахунок систематичного формування комплексу дій, направлених на розробку, впровадження, подальшу модифікацію нововведень. Цей тип розвитку являє собою, з одного боку, механізм реалізації внутрішнього потенціалу організації, а з іншого – сукупність дій щодо впровадження нововведень), складовими цього розвитку є інноваційний потенціал організації
	Федулова І. В., Погорелов Ю. С. [18]	розвиток підприємства, де джерелом розвитку є інновації
	Яненкова І. Г. [19]	процес підвищення конкурентоспроможності підприємства за рахунок упровадження інновацій

інноваційної активності в сучасному бізнес-просторі. В управлінській інформаційній системі ідентифікація, оцінка причин зміни та прогнозування рівня інноваційної активності та розвитку підприємства формують методичний базис реалізації аналітичного процесу. Ефективність останнього визначається принципами, цілями і функціями аналізу, його організаційним, інформаційним, методичним і технічним забезпеченням.

Принципи аналізу інноваційного розвитку підприємства і організації його проведення «мають зробити більш ефективними намагання кожного аналітика щодо побудови адекватної системи аналізу, яка створює можливості для повноцінних глибоких і системних досліджень нових об'єктів, формування найраціональнішого інформаційного забезпечення прийняття управлінських рішень, адже від їх обґрунтування та дотримання залежать цілеспрямованість і своєчасність аналітичних досліджень, глибина та результативність аналітичних висновків, ефективність управлінських рішень» [7, с. 100]. Визначені принципи організації аналітичних досліджень та

системності пізнання потенціалу формування й рівня інноваційного розвитку підприємства представлені на рис. 1.

Метою аналізу в системі управління інноваційним розвитком підприємства визначено забезпечення інформаційної підтримки ухвалення управлінських рішень та розробки стратегії інноваційної активності, орієнтованої на отримання нових конкурентних переваг, посилення ринкових позицій безпечно функціонування й досягнення бажаних параметрів соціо-еколого-економічного розвитку.

Досягнення визначеної мети аналізу можливо на підставі виконання низки завдань, основними з яких є:

- підготовка інформації для аналізу і прийняття управлінських рішень в сфері інноваційно активності та розвитку;
- оцінка стану і змін потенціалу формування й рівня інноваційної активності та розвитку підприємства;
- ідентифікація детермінант, моделювання взаємозалежностей і кількісна оцінка змін потенціалу формування та рівня інноваційної активності та розвитку підприємства;

Принципи аналізу інноваційного розвитку	
Організації досліджень	Системності пізнання
<ul style="list-style-type: none"> – системність; – паралельність; – підпорядкованість; – пропорційність; – спеціалізація і кооперація; – взаємодія функцій; – оперативність та дієвість; – ефективність 	<ul style="list-style-type: none"> – науковість; – об'єктивність; – комплексність; – системоутворюючі взаємовідносини; – випереджальний розгляд; – адекватність; – своєчасність; – безперервність

Рис. 1. Принципи аналізу інноваційного розвитку підприємства

Джерело: розроблено автором

- моніторинг і виявлення тенденцій розвитку потенціалу формування і рівня інноваційної активності та розвитку підприємства;
- прогнозування рівня інноваційної активності та розвитку підприємства;
- аналіз можливостей підприємства щодо усунення виявлених недоліків і стимулювання інноваційної активності та розвитку;
- узагальнення результатів аналізу інноваційної активності та розвитку й формування відповідних висновків;
- обґрунтування варіантів управлінських рішень і розробка заходів з практичної реалізації залучення виявлених резервів;
- оцінка ефективності управління інноваційним розвитком.

Вирішення основних завдань аналізу забезпечує реалізацію оціночної, контрольної, пошукової, прогностичної та інформаційної функцій в системі управління інноваційним розвитком підприємства (рис. 2).

Ефективність реалізації функціональних завдань аналізу в системі управління інноваційним розвитком підприємства визначається відповідним механізмом та рівнем забезпечувальних систем, а саме:

- організаційної (орієнтована на організацію роботи працівників апарату управління до складу функціональних обов'язків яких входить проведення аналітичних досліджень; регламентацію технології аналітичного процесу, порядку та періодичності проведення досліджень; загальне керівництво та прийом виконаних аналітичних робіт тощо);
- інформаційної (орієнтована на акумулювання релевантних інформаційних масивів даних; налаштування системи обміну інформацією, необхідною для менеджерів різних

рівнів, із регламентацію її обсягу і структури; забезпечення інформаційної безпеки та захисту інформації; використання адаптованої інформації для обґрунтування та прийняття управлінських рішень);

- методичної (орієнтована на вибір методичного інструментарію ідентифікації рівня інноваційної активності та розвитку підприємства; визначення змін потенціалу їх формування; оцінювання ефективності управління інноваційним розвитком підприємства);
- технічної (орієнтована на вибір сучасної комп'ютерної техніки та новітніх технологій обробки даних; програмного забезпечення всіх етапів і процедур аналізу).

Механізм аналізу інноваційного розвитку підприємства через систему взаємопов'язаних і взаємозалежних організаційних, економічних, технологічних і методичних елементів (принципів, підходів, методів, інструментів, показників), що забезпечують виконання цільових аналітичних функцій, являє собою сукупність правил, спеціальних заходів і процедур оцінювання потенціалу формування і рівня інноваційної активності та розвитку.

Експрес-оцінку рівня інноваційного розвитку підприємства у звітному році порівняно із базовим пропонуємо здійснювати із застосуванням критеріїв прибутку і надприбутку (різниця між прибутком та добуток величини активів підприємства на норму прибутковості інвестицій) шляхом обчислення відповідних показників. Так, за першим критерієм це показник інноваційного приросту прибутку, що визначається вираженням у відсотках співвідношення приросту операційного прибутку за рахунок здійснення інноваційної діяльності та загального його приросту. Приріст опе-

Рис. 2. Функції аналізу інноваційного розвитку підприємства

Джерело: розроблено автором на підставі [6]

раційного прибутку підприємства внаслідок здійснення інноваційної діяльності забезпечується шляхом:

- переходу до виготовлення інноваційних видів продукції, виробництво яких не потребує припинення виготовлення певних видів продукції, що вироблялися підприємством у базовому році;
- переходу до виготовлення інноваційних видів продукції, виробництво яких потребує припинення виготовлення певних видів продукції, що вироблялися підприємством у базовому році
- виготовлення частини обсягів певних видів продукції, що вироблялися у базовому році, за допомогою впроваджених інноваційних технологічних процесів без припинення виготовлення іншої частини цих видів продукції за допомогою старих технологій;
- виготовлення певних видів продукції, що вироблялися у базовому році, внаслідок заміни традиційних (старих) технологій виробництва на інноваційні;
- впровадження маркетингових, організаційних та господарських нововведень.

За другим критерієм це показник інноваційного приросту надприбутку, що визначається вираженим у відсотках співвідношенням при-

росту операційного надприбутку за рахунок здійснення інноваційної діяльності та загального його приросту.

Фундаментальну оцінку потенціалу формування рівня інноваційної активності і розвитку підприємства доцільно здійснювати із застосуванням відповідного методичного інструментарію, що потребує додаткового обґрунтування критеріїв оцінювання, формування системи показників та методів їх дослідження.

На завершення зазначимо, що аналіз інноваційного розвитку підприємства є дієвим інструментом обґрунтування його стратегічних і тактичних планів, їх реалізації і контролю виконання прийнятих управлінських рішень. Його визначальною характеристикою є орієнтація на потреби управління та стратегічний вектор досліджень, який передбачає комплексне вивчення потенціалу формування та рівня інноваційної активності і розвитку з урахуванням впливу зовнішнього і внутрішнього бізнес-середовища, уподобань споживачів і взаємовідносин зі стейкхолдерами.

Висновки. Управлінський вплив на результати інноваційної діяльності та цілеспрямована їх зміна здебільшого визначається якістю інформації, що використовується під час прийняття управлінських рішень, і фор-

мується в процесі аналізу інноваційного розвитку підприємства. Інноваційний розвиток є наслідком полівекторного економічного зростання за рахунок впровадження інновацій та нововведень, що забезпечують нові конкурентні переваги, посилення ринкових позицій, безпечне функціонування й бажані параметри соціо-еколоого-економічного розвитку. Аналіз потенціалу формування та рівня інноваційного розвитку, імплементує визначені принципи й органічно поєднує компоненти забезпечувальних систем (організаційної; інформацій-

ної; методичної; технологічної) механізму реалізації його цілей та функціональних завдань в управлінській інформаційній системі підприємства. Ідентифікація, оцінка причин зміни та прогнозування рівня інноваційної активності та розвитку підприємства формують методичний базис реалізації аналітичного процесу. Його розбудова у напрямку удосконалення методичного інструментарію фундаментального аналізу інноваційного розвитку підприємства є перспективним напрямом дослідження даної проблематики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Адаменко О. А. Концептуальні засади інноваційного розвитку підприємств. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2010. № 35. С. 5–10.
2. Волобуєв Г. С. Сутність та передумови інноваційного розвитку підприємства. *Економічний вісник Донбасу*. 2016. № 3(45). С. 213–217.
3. Горбач Л. М., Кобук А. Л. Інноваційний розвиток у сучасному світі: основні підходи до вивчення. *Економіка і менеджмент 2017: перспективи інтеграції та інноваційного розвитку* : зб. наук. пр. Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 23–24 березня 2017 р.) : в 11 т. Дніпро, 2017. Т. 10. С. 20–22.
4. Егоров П. В., Шакура О. А. Синтез механізмів управління інноваційним розвитком промисловості України : монографія. Донецьк : ООО «Юго-Восток, ЛТД», 2009. 168 с.
5. Ємельянов О. Ю. Інноваційний розвиток підприємств: сутність, послідовність оцінювання та перешкоди на його шляху. *Ефективна економіка*. 2020. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8329>.
6. Кашаєва Н. Б. Обліково-аналітичне забезпечення управління економічною активністю підприємств торгівлі: теорія, методологія, практика : монографія. Харків : Видавництво Іванченка І. С., 2021. 389 с.
7. Ковальчук Т. М., Вергун А. І. Система принципів організації економічного аналізу. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. Т. 31(70). № 5. С. 92–98.
8. Ковтуненко К. В., Коцага А. О. Інноваційний розвиток бізнес-структур: сутність, тлумачення, теорії та підходи до визначення. *Бізнес Інформ*. 2020. № 5. С. 43–55.
9. Кошлата М. М. Теоретичні засади управління інноваційним розвитком підприємств. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Економічні науки»*. 2014. Вип. 6. Ч. 2. С. 210–212.
10. Крамської Д. Ю. Формування стратегій інноваційного розвитку підприємства. *Вісник Національного технічного університету «ХПІ»*. 2011. Вип. 8 : Технічний прогрес та ефективність виробництва. С. 161–172.
11. Микитюк П. П., Крисько Ж. Л., Овсянюк-Бердадіна О. Ф., Сковчиляс С. М. Інноваційний розвиток підприємства : навч. пос. Тернопіль : ПП «Принтер Інформ», 2015. 224 с.
12. Найдюк В. С. Сутність та передумови інноваційного розвитку підприємств. *Маркетинг і менеджмент інновацій*. 2013. №3. С. 251–263.
13. Підкамінний І. М. Системні фактори впливу на інноваційний розвиток підприємства. *Ефективна економіка*. 2011. № 3. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=480>.
14. Пілявоз Т. М. Інноваційний розвиток підприємства як важливий аспект розвитку економіки. *Інноваційна економіка*. 2012. № 4. С. 185–190.
15. Погорелов Ю. С. Оцінювання та моделювання розвитку підприємства : монографія. Луганськ : Глобус, 2010. 512 с.
16. Прохорова В. В., Божанова О. В. Стратегічно-орієнтовані напрями інноваційного розвитку промислового підприємства. *Економічний вісник*. 2020. № 2. С. 132–140.
17. Рогоза М. Є., Вергал К. Ю. Стратегічний інноваційний розвиток підприємств: моделі та механізми : монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. 136 с.
18. Федулова І. В. Синергетична еволюційна модель інноваційного розвитку підприємства. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. 2010. № 36. С. 114–118.
19. Яненкова І. Г. Організаційно-управлінські ресурси інноваційного розвитку економіки: методологія та практика : монографія. Миколаїв : Вид-во ЧДУ імені Петра Могили, 2012. 380 с.

REFERENCES:

1. Adamenko, O. A. (2010) Kontseptualni zasady innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv [Conceptual Bases of Innovative Development of Enterprises]. *Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu kharchovykh tekhnolohii – Scientific Works of National University of Food Technologies*. Available at: <http://dSPACE.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/21211/1/1.pdf>. (in Ukrainian)
2. Volobuev, H. S. (2016) Sutnist ta peredumovy innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv [Essence and Pre-conditions of Innovative Development of Enterprises]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu – Economic Herald of the Donbas*. Available at: <http://dSPACE.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/113981/30-Volobuyev.pdf?sequence=1>. (in Ukrainian)
3. Horbach, L. M. & Kobuk, A. L. (2017) Innovatsiinyi rozvytok u suchasnomu sviti: osnovni pidkhody do vyvchennia [Innovative Development in the Modern World: Basic Approaches to Study]. *Ekonomika i menedzhment: perspektyvy intehratsii ta innovatsiinoho rozvytku – Economics and management: prospects for integration and innovative development*. Available at: http://confcontact.com/2017-ekonomika-imenedzhment/EIM_2017_tom10.pdf. (in Ukrainian)
4. Yegorov, P. V. & Shakura, O. A. (2009) *Sintez mekhanizmov upravleniya innovatsionnym razvityem promyshlennosti Ukrainy* [Synthesis of Management Mechanisms for the Innovative Development of Industry in Ukraine]. Donetsk: OOO «Yugo-Vostok, LTD».
5. Yemelyanov, O. (2020) Innovatsiinyi rozvytok pidpriemstv: sutnist, poslidovnist otsiniuvannia ta pereshkody na yoho shliakhu [Innovative development of enterprises: essence, sequence of evaluation and obstacles on its way], *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 11. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8329> DOI: 10.32702/2307-2105-2020.11.7. (in Ukrainian)
6. Kashchena, N. B. (2021). *Oblikovo-analitychne zabezpechennja upravlinnja ekonomichnoju aktyvnistju pidpriemstv torgivli: teorija, metodolohiia, praktyka: monohrafiia* [Accounting and analytical management of the economic activity of trade enterprises: theory, methodology, practice: monograph]. Kharkiv: Vydavnytstvo Ivanchenka I. S., 389 p.
7. Kovalchuk, T. M., & Vergun, A. I. (2020) Systemy ta pryntsyipy orhanizatsii ekonomichnoho analizu [System of principles of organization of economic analysis], *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Serii: Ekonomika i upravlinnia – Scientific notes of Taurida National V.I. Vernadsky University Series: Economy and Management*, vol. 31(70), 5, 92–98. (in Ukrainian)
8. Kovtunenکو K. V., & Kotsaha A. O. (2020) Innovatsiinyi rozvytok biznes-struktur: sutnist, tлумachennia, teorii ta pidkhody do vyznachennia [Innovative development of business structures: essence, interpretation, theories and approaches to definition]. *Biznes Inform – Business Inform*, 5, 43–55. (in Ukrainian)
9. Koshlata, M. M. (2014) Teoretychni zasady upravlinnia innovatsiinyim rozvytkom pidpriemstv [Theoretical Principles of Management Innovative Development of Enterprises], *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii «Ekonomichni nauky» – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series «Economic Sciences»*. Available at: <http://dSPACE.tneu.edu.ua/bitstream/316497/14395/1/Теоретичні%20засади%20управління%20інноваційним%20розвитком%20підприємств.pdf>. (in Ukrainian)
10. Kramskoi, D. Yu. (2011) Formuvannia stratehii innovatsiinoho rozvytku pidpriemstva“ [Formation of Strategies of Innovative Development of the Enterprise], *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu «KhPI» – Bulletin of the National Technical University “KhPI”*. Available at: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/12560/1/vestnik_HPI_2011_8_Kramskoi_Formuvannia.pdf. (in Ukrainian)
11. Mykytiuk, P. P., & Krysko, Zh. L., & OvsianiukBerdadina, O. F., & Skochylas, S. M. (2015). *Innovatsiynyy rozvytok pidpriemstva* [Innovative development of the enterprise]. Ternopil: PP «Prynter Inform».
12. Naidiuk V. S. (2013) Sutnist ta peredumovy innovatsiinoho rozvytku pidpriemstv [The essence and prerequisites of innovative development of enterprises], *Marketynh i menedzhment innovatsii – Marketing and management of innovatios*, 3, 251–263. (in Ukrainian)
13. Pidkaminnyi, I. M., & Tsiपुरynda, V. S. (2011) Systemni faktory vplyvu na innovatsiinyi rozvytok pidpriemstva [Systemic Factors Influencing the Innovative Development of the Enterprise]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 11. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=480>. (in Ukrainian)
14. Piliavoz, T. M. (2012) Innovatsiinyi rozvytok pidpriemstva yak vazhlyvyi aspekt rozvytku ekonomiky“ [Innovative Development of the Enterprise as an Important Aspect of Economic Development]. *Innovatsiina ekonomika – Innovative economy*. Available at: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/8539/Інноваційний%20розвиток%20підприємства%20як%20важливий%20аспект%20розвитку%20економіки.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (in Ukrainian)
15. Pohorelov, Yu. S. (2010) *Otsiniuvannia ta modeliuvannia rozvytku pidpriemstva* [Evaluation and Modeling of Enterprise Development]. Luhansk: Hlobus.

16. Prokhorova V. V., & Bozhanova O. V. (2020) Stratehichno-oriientovani napriamy innovatsiinoho rozvytku promyslovoho pidpriemstva [Strategically oriented directions of innovative development of an industrial enterprise], *Ekonomichnyi visnyk – Economic Herald*, 2, 132–140. (in Ukrainian)
17. Rohoza, M. Ye., & Verhal, K. Yu. *Stratehichniy innovatsiinyi rozvytok pidpriemstv: modeli ta mekhanizmy* [Strategic Innovative Development of Enterprises: Models and Mechanisms]. Poltava: RVV PUET.
18. Fedulova, I. V. (2010) Synerhetychna evoliutsiina model innovatsiinoho rozvytku pidpriemstva [Synergetic Evolutionary Model of Innovative Development of the Enterprise]. *Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu kharchovykh tekhnolohii – Scientific works of the National University of Food Technology*. Available at: <http://dspace.nuft.edu.ua/bitstream/123456789/21363/1/11.pdf>. (in Ukrainian)
19. Yanenkova, I. H. (2012) *Orhanizatsiino-upravlinski resursy innovatsiinoho rozvytku ekonomiky: metodolohiia ta praktyka* [Organizational and Managerial Resources of Innovative Economic Development: Methodology and Practice]. Mykolaiv: Vyd-vo ChDU imeni Petra Mohyly.